Plan voor de Regio Noord-Limburg

Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR) — concept 21 oktober 2026

Versie 1.0

Inhoud

Inhoud 1
Inleiding 2
1. Introductie 3
1.1 Regio Noord-Limburg 3
1.2 Centrale ligging in Europa 3
1.3 Regionale identiteit: agrarische basis en sterke gemeenschappen 3
1.4 Aanleiding en doelstellingen NPVR 3
1.5 Positionering NPVR ten opzichte van andere strategische trajecten 4
1.6 Opbouw regioplan 4
2. Probleemanalyse 6
2.1 Doelstellingen NPVR 6
2.2 Huidige situatie in Noord-Limburg 6
2.3 Toekomstperspectief Noord-Limburg 9
2.4 Opgaven 11
3. Huidige inzet en handelingsperspectief 14
3.1 Voortbouwen op wat loopt 14
3.2 Extra inzet: belemmeringen wegnemen om vervolgens het systeem te veranderen 14
4. Organisatie 16
4.1 Huidige governance 16
4.2 Gewenste situatie 17

CONCEPT

Inleiding

"Noord-Limburg is van strategisch belang voor de toekomst van Nederland. Als grensregio, economische schakel tussen Brainport Eindhoven, de regio Arnhem-Nijmegen en het Duitse achterland, levert Noord-Limburg een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse economie en staat het tegelijkertijd voor grote maatschappelijke opgaven. De regio bevindt zich op een kantelpunt: de transitie naar een innovatieve economie met meer toegevoegde waarde, de toekomst van het landelijk gebied, de beschikbaarheid van talent, de druk op de woningmarkt en de leefbaarheid van stad, dorpen en wijken vragen om samenhangende keuzes en gerichte investeringen. De urgentie is groot: de brede welvaart is laag (en daalt), de arbeidsproductiviteit ligt substantieel onder het landelijk gemiddelde en qua gezindheid zijn de cijfers allerminst florissant.

De toekomstbestendigheid van Noord-Limburg staat of valt met de kracht van de regio als geheel. Een sterke economische ontwikkeling kan niet zonder voldoende talent, innovatiekracht, passende woningen en goede voorzieningen. De transitie van het landelijk gebied vraagt om perspectief voor agrarische ondernemers, ruimte voor innovatie en een gezonde balans tussen economie, natuur, water en leefomgeving. Tegelijkertijd vraagt de afhankelijkheid van arbeidsmigratie om een duurzame economische koers, waarin arbeidsproductiviteit, innovatie en kwaliteit centraal staan. Deze opgaven zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en vragen om een gezamenlijke, integrale aanpak.

De kracht van Noord-Limburg ligt in de verbinding tussen een sterke stedelijke motor, vitale dorpen, een innovatieve agrofoodsector en een internationaal georiënteerde economie. Die kracht komt echter niet vanzelf tot haar recht. De grensligging biedt kansen, maar brengt ook belemmeringen met zich mee door verschillen in wet- en regelgeving en de beperkte aansluiting op voorzieningen, kennis en ontwikkelingen over de grens. Bovendien vraagt de omslag van economische groei op basis van volume naar groei op basis van waarde om investeringen in kennis, innovatie, talent en een aantrekkelijk woon- en leefklimaat.

Daarom is een gezamenlijke visie en investeringsagenda van regio, provincie en Rijk noodzakelijk. Noord-Limburg vraagt om beleid dat recht doet aan de specifieke positie van grensregio's en dat niet alleen uitgaat van bestaande economische kracht, maar ook investeert in het versterken ervan. In lijn met Elke Regio Telt! en het Nationaal Programma Vitale Regio's is een langjarige, integrale en gebiedsgerichte aanpak nodig, met ruimte voor regionale verschillen en maatwerk in beleid en regelgeving.

Met het Regionaal Uitvoeringsprogramma brengt Noord-Limburg de regionale ambities samen in concrete keuzes en acties. We investeren in een innovatieve en toekomstbestendige economie, voldoende talent, een vitaal landelijk gebied en aantrekkelijke woon- en leefomgevingen. Zo bouwen we aan een regio waarin inwoners perspectief hebben, ondernemers kunnen vernieuwen en gemeenschappen vitaal blijven. Niet alleen voor Noord-Limburg zelf, maar ook voor de brede welvaart en het verdienvermogen van Nederland.

Investeren in Noord-Limburg is investeren in de toekomst van Nederland".

CONCEPT

1. Introductie

1.1 Regio Noord-Limburg

Regio Noord-Limburg bestaat uit drie deelgebieden: de Peelgemeenten, het verstedelijkte middengebied en het Maasduinengebied. Binnen deze gebieden liggen de gemeenten Beesel, Bergen, Gennep, Horst aan de Maas, Peel en Maas, Mook en Middelaar, Venlo en Venray. Deze gemeenten werken steeds meer samen. Begin 2026 is de samenwerking bestuurlijk verankerd in een Gemeenschappelijke Regeling. Vanuit deze Gemeenschappelijke Regeling zet men zich in voor een sterke en gezonde toekomst voor de 295 duizend inwoners.

1.2 Centrale ligging in Europa

Noord-Limburg grenst aan de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen. Binnen deze deelstaat ligt het Ruhrgebied, een sterk geïndustrialiseerde regio. Noord-Limburg ligt tussen Lifeportregio Arnhem-Nijmegen, de hightech-innovatie regio Brainport en het Ruhrgebied. Een centrale ligging binnen Noordwest-Europa, wat kansen biedt voor grensoverstijgende samenwerkingen. Zo heeft Noord-Limburg het grootste aaneengesloten grensoverstijgende tuinbouwgebied van West-Europa. Ook is Noord-Limburg binnen Europa een logistieke hotspot: spoor, weg, binnenvaart, luchtvaart en buisleidingen sluiten hier goed op elkaar aan. Noord-Limburg behoort tot de drie regio's met het hoogste percentage werknemers die wonen in Duitsland of België.

1.3 Regionale identiteit: agrarische basis en sterke gemeenschappen

Noord-Limburg heeft van oudsher een sterk agrarisch georiënteerde economie en samenleving en hechte gemeenschappen. Hoewel de economische basis breder is geworden en de gemeenschappen zich door de tijd heen ontwikkeld hebben zijn de waarden als ondernemerschap, zelfredzaamheid en zorg voor elkaar nog steeds onderdeel van de regionale identiteit. In de manier waarop aan deze waarden invulling wordt gegeven, vormt de regio een voorbeeld voor regio's binnen en buiten Nederland.

Denk bijvoorbeeld aan Vitaliteitscoöperatie America Left – i't Laefhoês, een initiatief dat informele ondersteuning biedt aan mensen met een zorgbehoefte, waarmee de oprichters in 2025 de landelijke impactprijs wonnen. Of aan de ontwikkeling van Brightlands Campus Greenport in Venlo. Een campus waar ondernemers, wetenschappers en studenten samen werken aan gezonde en duurzame voeding. De ontwikkelingen van de vier Brightlands campussen in provincie Limburg, hebben ervoor gezorgd dat Limburg in oktober 2026 door het Intelligent Community Forum is uitgeroepen tot de slimste regio ter wereld. De vakjury prees de samenwerking tussen overheid, ondernemers en kennisinstellingen.

1.4 Aanleiding en doelstellingen NPVR

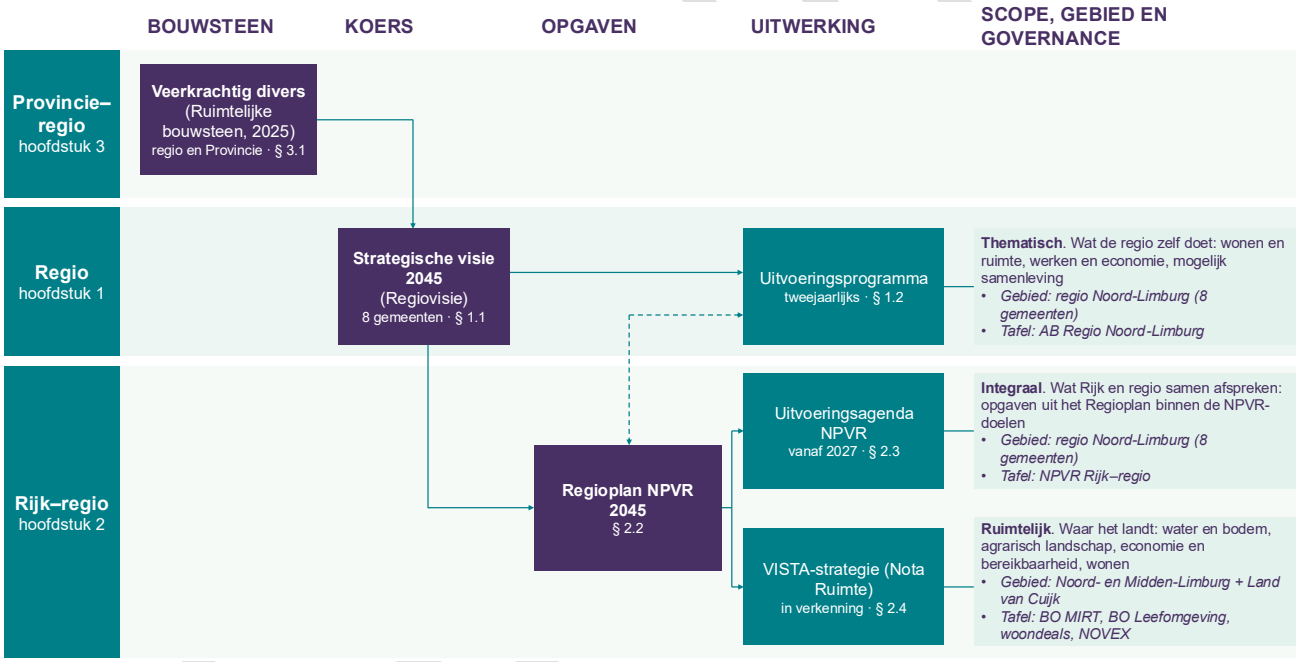
De unieke regionale identiteit en strategische ligging zijn van nationale meerwaarde. Toch kent de regio uitdagingen op het gebied van brede welvaart, arbeidsmarkt en economie. De regio heeft een impuls

nodig. Omdat de kansen en uitdagingen sterk samenhangen met de ligging, is een regionale aanpak nodig. Daarom is regio Noord-Limburg onderdeel van het Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR). Dit document vormt het plan voor de ontwikkeling van de regio. Het bevat een analyse van de kansen en uitdagingen waarvoor de regio staat en beschrijft de richting die nodig zijn om deze ambities te realiseren. Op basis van het plan stellen Rijk en regio vervolgens samen een uitvoeringsagenda op.

Het NPVR heeft de volgende doelstellingen:

- het ontwikkelen van veilige en leefbare regio s,
- een duurzaam bereikbaar voorzieningenniveau,
- en een gezonde en kansrijke toekomst voor de inwoners.

Binnen het NPVR wordt op het moment van schrijven de mogelijkheid verkend om een vierde doelstelling aan het programma toe te voegen, namelijk toekomstbestendige regionale economie. Dit regioplan is opgebouwd langs de lijn van de bestaande drie doelstellingen. De onderwerpen die te

maken hebben met toekomstbestendige economie, worden in de andere doelstellingen opgenomen. Met name in NPVR-doelstelling gezonde en kansrijke toekomst.

1.5 Positionering NPVR ten opzichte van andere strategische trajecten

1.6 Opbouw regioplan

Dit regioplan is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 bevat de probleemanalyse: de huidige situatie van de regio en het toekomstperspectief voor 2045. Ook geeft hoofdstuk 2 een beschrijving van de volgende integrale opgaven die nodig zijn om te werken aan de doelstellingen van het NPVR:
    - Vitale dorpen en wijken: gemeenschapskracht als fundament;
    - Talent en arbeidsmarkt in balans;
    - Schakelregio: van volume naar waarde;
    - Landelijk gebied opnieuw in balans.
- Hoofdstuk 3 gaat over de huidige inzet en het handelingsperspectief: wat er al loopt en waar aanvullende inzet en steun van het Rijk nodig zijn.
- Hoofdstuk 4 gaat over de organisatie: de governance binnen de regio, en samenwerking tussen regio en Rijk en de manier waarop het regioplan is vastgesteld.
- Bijlage: verantwoording

CONCEPT

2. Probleemanalyse

De verschillen in brede welvaart tussen regio's vormen aanleiding voor rapportage Elke Regio Telt (2023) en het advies om regionale aanpakken op te stellen. De NPVR-doelstellingen dekken samen de dimensies van brede welvaart. Vanwege deze achtergrond, beschrijven wij eerst kort de NPVR-doelstellingen en vervolgens de huidige situatie van de regio. De huidige situatie van Noord-Limburg belichten we eerst ten opzichte van het landelijk gemiddelde aan de hand van de brede welvaartsindicatoren. Daarna belichten we de situatie in de regio aan de hand van de NPVR-doelstellingen, gebaseerd op beschikbare informatie. Als onderdeel van de uitvoeringsagenda kan eventueel aanvullend onderzoek gedaan worden.

2.1 Doelstellingen NPVR

2.2 Huidige situatie in Noord-Limburg

2.2.1 Brede welvaart ten opzichte van het landelijk gemiddelde

Uit onderzoek van de Universiteit Utrecht en RaboResearch blijkt dat de gemiddelde brede welvaart in Nederland het hoogste niveau van de afgelopen twintig jaar heeft bereikt. Ten opzichte van de rest van Nederland blijft Noord-Limburg achter: de brede welvaart is gemiddeld tot laag. Dit komt voornamelijk door de scores op het gebied van persoonlijke ontwikkeling, maatschappelijke betrokkenheid en inkomen. Het verschil met het landelijk gemiddelde vormt een risico voor de vitaliteit en leefbaarheid van Noord-Limburg. Op het gebied van veiligheid, huisvesting en gezondheid scoort Noord-Limburg wel hoger dan het landelijk gemiddelde en ook hoger dan de rest van de provincie.

2.2.2 Brede welvaart binnen regio Noord-Limburg

Veiligheid en leefbaarheid van de regio's

"Veilige en leefbare regio's: het verbeteren van de kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving in regio's met onder andere expliciete aandacht voor een passende woningvoorraad, herstructurering en transformatie en verduurzaming van de gebouwde omgeving en een gezonde groene leefomgeving." – NPVR, Elke regio telt

Inwoners geven veiligheid in de buurt een 7,5. Voor een gemiddelde is dit een mooi cijfer. Tegelijkertijd geeft 43 procent van de inwoners aan vormen van overlast te ervaren en voelt 34 procent zich weleens onveilig. Voor een deel kan dit verklaard worden door de ondermijnende criminaliteit in de regio. Deze vorm van criminaliteit heeft met name gevolgen voor het buitengebied en kwetsbare groepen. De gemeenten, politie, het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst pakken die samen op in ACT!. ACT! is in 2021 in Noord-Limburg gestart vanuit Regiodeal 1 en in 2024 in de hele provincie geïmplementeerd. Voor grensoverstijgende vraagstukken werken de gemeenten en politie samen met Duitsland.

Voor leefbaarheid in bredere zin geven inwoners gemiddeld een 7,7. Ook een cijfer waar we als regio trots op zijn. Vooral omdat de inwoners hier zelf veel initiatief hebben genomen om de leefbaarheid te verbeteren, zoals in Peel en Maas (zie het tekstvak op de volgende pagina). De regio heeft ook uitdagingen op het gebied van leefbaarheid. Zo is er een kwalitatieve woonopgave. Als gevolg van vergrijzing en ontgroening, sluit het woningaanbod onvoldoende aan op met name de toekomstige behoefte. Daarnaast heeft de regio uitdagingen op het gebied van waterveiligheid, waterkwaliteit en waterkwantiteit. Zo voldoen nog niet alle gebieden voldoen aan de kwaliteitseisen van Kaderrichtlijn Water en verkeren de Natura 2000 gebieden in slechte staat. Ze lijden onder verdroging, verzuring en stikstofoverbelasting. Tot slot vormen clusters van intensieve veehouderijen voor hoge emissies van fijn- en stikstof, waar zowel de natuur als de dichtbijgelegen woongebieden hinder van ondervinden (geuroverlast en slechte luchtkwaliteit).

Kortgezegd ervaren inwoners van Noord-Limburg de veiligheid en leefbaarheid van de regio op dit moment als redelijk positief en zijn er vanuit de gemeenten uitdagingen om veiligheid en leefbaarheid in de toekomst op peil te houden.

Peel en Maas

Eind jaren negentig liep de leefbaarheid in Peel en Maas terug. Om de situatie te verbeteren, werkten de gemeente, raad en ambtenaren werkten top-down aan verschillende projecten. Hiervoor werd gebruik gemaakt van nationale subsidies van tijdelijke aard. De subsidies werden besteed, maar de leefbaarheid verbeterde niet. Gaandeweg groeide het besef bij inwoners en de gemeente dat de dorpen zelf het voortouw moesten nemen om de leefbaarheid structureel te verbeteren. Dat leidde tot een omslag in denk- en werkwijze genaamd *zelfsturing en de meervoudige communicatieve overheid*, De gemeente kiest nu bewust haar rol. Het uitgangspunt is dat inwoners, verenigingen en maatschappelijke organisaties zelf eigenaar zijn van hun leefomgeving en verantwoordelijk voor hun eigen geluk. De dorpsoverleggen vervullen een verbindende (en zijn geen vertegenwoordiging van een dorp) rol. Vanuit zelfsturing is het in Peel en Maas volstrekt normaal dat dorpen eigenaar zijn van hun eigen gemeenschapshuis, dat zij zorg en ontmoeting (ook in het kader van de Wmo) zelf organiseren en veel meer aan het stuur zitten van hun

Duurzame en bereikbare voorzieningen

“Een duurzaam en bereikbaar voorzieningenniveau dat ondersteunend is aan de vitaliteit en het beoogde toekomstperspectief van de regio’s en het behoud van de aantrekkelijkheid en leefbaarheid in deze regio’s voor inwoners” - NPVR, Elke regio telt.

De bereikbaarheid van voorzieningen is over het algemeen goed. Van de inwoners bereikt 97 procent de lokale voorzieningen binnen 20 fietsminuten en 100 procent binnen 20 minuten met de auto, en 85 procent bereikt voorzieningen binnen 30 minuten met het openbaar vervoer. Huisartsen, basisscholen en supermarkten zijn met de fiets en het openbaar vervoer binnen 10 tot 20 minuten bereikbaar. Ziekenhuizen vragen meer reistijd: 30 procent van de respondenten moet er langer dan 45 minuten voor fietsen en 20 procent is er langer dan 45 minuten mee onderweg met het openbaar vervoer.

Wel zijn er regionale verschillen. Vooral aan de westkant van de regio en in de kleine kernen bestaat een risico op vervoersarmoede, wat de toegang tot werk, onderwijs, zorg en sociale contacten onder druk kan zetten .

Gezonde en kansrijke toekomst

"Een gezonde en kansrijke toekomst voor inwoners in de regio's, waaronder gezond opgroeien en oud worden, ontwikkelkansen in het onderwijs, perspectief op werk en regionale economische ontwikkeling" NPVR, Elke regio telt

Gezonde toekomst

Gerelateerd aan mentale gezondheid, bestaan er binnen de regio grote verschillen. Zo waarderen veel bewoners het verenigingsleven met harmonieën, fanfares en schutterijen; zijn er buurthuizen en ontmoetingsplekken en voelt men zich met elkaar verbonden door middel van het dialect. Tegelijkertijd voelt 47 procent van de volwassenen zich eenzaam en geeft 21 procent aan zich enigszins tot sterk sociaal uitgesloten te voelen. Bij de jeugd zijn vergelijkbare cijfers op het gebied van uitsluiting: 1 op de 5 kinderen wordt gepest.

Wat de fysieke gezondheid betreft: 71 procent van de volwassenen geeft aan de eigen gezondheid als goed of zeer goed te ervaren en 36 procent van de volwassenen is langdurig ziek of beperkt inzetbaar. Een deel van de gezondheidsklachten in de regio heeft ermee te maken dat 16 procent van de volwassenen rookt en 53 procent van de volwassenen niet aan de beweegrichtlijnen voldoet. Bij de jeugd zijn de cijfers over bewegen nog zorgwekkender: slechts 1 op de 5 kinderen haalt de beweegrichtlijnen. Ondanks dat driekwart van de jeugd lid is van een sportclub.

Kansrijke toekomst

De regio beschikt over een breed onderwijsaanbod in het primair- en voortgezet onderwijs. Door Gilde Opleidingen, Fontys, de HAS en Universiteit Maastricht, beschikt de regio ook over een sterke basis voor theoretisch- en praktisch onderwijs. Het aanbod sluit aan bij de sterke sectoren agrofood, maakindustrie en logistiek. Ondernemers geven echter aan dat het aanbod vrij breed is en dat er onvoldoende wordt samengewerkt met ondernemers. Voor zorg en onderwijs is het opleidingsaanbod beperkt, waardoor jongeren die zo'n opleiding willen volgen de regio verlaten en een deel niet terugkeert. Dit uit zich ook in de openstaande vacatures in de zorg en onderwijs. Een positieve ontwikkeling is dat onderwijsinstellingen, ondernemers en overheid samenwerken in een triple-helixstructuur. Dit vormt een basis waar vanuit de vraag en aanbod aan onderwijs en stages beter op elkaar aangesloten kunnen worden.

In de agro-, tuinbouwsector, de logistiek en maakindustrie leunt men sterk op arbeidsmigranten. Momenteel heeft de regio bijna 17 duizend geregistreerde arbeidsmigranten en is er een jaarlijkse groei van 4,4 procent (het werkelijke aantal wordt geschat op ongeveer 51 duizend). De inzet van

arbeidsmigranten brengt ook uitdagingen met zich mee, zoals goede huisvesting en de opvang van dakloze migranten. Ook komt uitbuiting van arbeidsmigranten voor.

Op de bredere transitie naar een duurzame en inclusieve economie heeft de regio nog een weg te gaan. Veel bedrijven zijn aan het innoveren of aan verduurzaming toe. Dit heeft ook invloed op de vraag aan de arbeidsmarkt. Naast de uitdagingen rondom arbeidsmigranten, hebben aspecten als circulariteit, echte prijzen en transparantie in de ketens aandacht nodig. Wel zet Noord-Limburg al in op experimenten met groene energie.

2.3 Toekomstperspectief Noord-Limburg

In de strategische visie van de regio staan de volgende strategische opgaven: toekomstbestendige regionale economie (NPVR-doelstelling 3), aantrekkelijke regio (NPVR-doelstelling 1), vergrijzing en ontgroening (NPVR-doelstellingen 1 en 2). In dit regioplan beredeneren we de toekomstvisie vanuit de NPVR-doelstellingen, zodat de huidige situatie en toekomstvisie naast elkaar gelegd kunnen worden.

2.3.1 Veilig en leefbare regio's

In 2045 is de leefomgeving toekomstbestendig, gezond en veilig. De sociale cohesie in de dorpen en het gevoel van gemeenschap is versterkt. De woningvoorraad sluit aan op de behoefte in kwantiteit en kwaliteit. De nadruk ligt daarbij op levensloopbestendige en betaalbare woningen. Het heeft daarbij de voorkeur om te verdichten en bestaand vastgoed uit te breiden en passend te maken. In het verdichten en in andere ruimtelijke keuzes zijn water en bodem sturend geworden, bijvoorbeeld door expliciet naar de mogelijkheden van waterberging en te kijken en klimaatadaptiviteit als voorwaarde op te nemen. Omdat water en natuur niet bij de grens ophouden, worden klimaatadaptatie, waterveiligheid en natuurherstel samen met Duitsland opgepakt.

Als gevolg van het sturend maken van water en bodem zijn de gebieden die onder de Kaderrichtlijn Water en Natura 2000 vallen in kwaliteit hersteld en voldoen zij weer aan de Europese en nationale richtlijnen. De landbouw heeft een transitie doorgemaakt, waardoor woongebieden en natuur minder last hebben van emissies van fijnstof en stikstof. De transitie heeft ook nieuwe verdienmodellen opgeleverd, met kringlooplandbouw en verbrede functies zoals natuurbeheer, zodat emissiereductie samengaat met een gezond verdienvermogen voor boeren. Ook de tuinbouw is verduurzaamd en circulair geworden, met hergebruik van rest- en warmtestromen, passend bij het grote glastuinbouwcluster in de regio.

Om de regio veilig te houden, is de integrale veiligheidsaanpak via ACT! structureel geborgd en overstijgt zij de regionale en nationale grenzen. De ondermijning in het buitengebied en bij kwetsbare groepen is hierdoor teruggedrongen.

CONCEPT

2.3.2 Duurzaam en bereikbaar voorzieningenniveau

In 2045 zijn voorzieningen beschikbaar en bereikbaar voor generaties met verschillende manieren van leven. Hierdoor wordt het voor mensen van verschillende generaties en met verscheidene manieren van leven aantrekkelijker om in de regio te blijven. Zo zijn er voldoende voorzieningen voor jonge professionals, studenten, verschillende soorten werkenden en ouderen. Onderwijs, zorg, dagelijkse voorzieningen en ontmoeting blijven dicht bij de vitale kernen, waar nodig gebundeld in multifunctionele voorzieningen. Een goed functionerend mobiliteitssysteem combineert openbaar vervoer, doelgroepenvervoer en slimme vervoersoplossingen, zodat vervoersarmoede aan de westkant en in de kleine kernen is voorkomen. De bereikbaarheid van voorzieningen die nu meer reistijd vragen, zoals ziekenhuizen, is verbeterd via betere regionale verbindingen.

2.3.3 Gezonde en kansrijke toekomst

<u>Gezondheid</u>

In 2045 groeien inwoners gezond op en worden zij gezond oud, zowel fysiek als mentaal. Door aandacht te besteden aan preventie is het aantal mensen dat rookt en overgewicht heeft verminderd en halen meer jongeren en volwassenen de beweegrichtlijn. De gemeenschapskracht draagt bij aan het tegengaan van eenzaamheid en sociale uitsluiting, op zo'n manier dat de verenigingen en ontmoetingsplekken ook aantrekkelijk zijn voor mensen die zich nu niet of onvoldoende onderdeel van de gemeenschap voelen. Zo wordt op een positieve manier aandacht besteed aan fysieke en mentale gezondheid.

<u>Perspectief</u>

Parallel wordt aan een gezonde en kansrijke toekomst gewerkt door meer perspectief te bieden. Het woon-, werk- en leerklimaat zorgt ervoor dat meer jongeren in de regio blijven of na hun studie terugkeren. Zo is het opleidingsaanbod voor onder meer zorg en onderwijs verbreed. Ook is de economie toekomstbestendiger: zij is bewogen van volume naar waarde, met een hogere arbeidsproductiviteit en innovatieve, kennisintensieve bedrijvigheid. Dat uit zich in een doorontwikkelde agrarische sector, waarin bedrijven zich via agrofood, biobased materialen en de eiwittransitie, plantaardig en dierlijk, hebben ontwikkeld naar een duurzame en inclusieve economie. De Brightlands Campus Greenport Venlo is daarbij de motor voor innovatie in gezonde voeding en biobased materialen, met een hechte triple- en quattrohelix en ruimte voor start- en scale-ups. Met de sterke positie op groene energie vormt Noord-Limburg een voorbeeld voor andere regio's binnen en buiten Nederland, en de kwaliteit van wonen en leven van arbeidsmigranten is verbeterd.

<u>Economische pijlers</u>

Deze vernieuwing rust op meerdere economische pijlers. De maakindustrie levert hoogwaardige, kennisintensieve productie, verweven met agrofood en logistiek. De vrijetijdseconomie is een volwaardige pijler geworden, met het Maasdal, de Maasduinen en de Peel als dragers en een koppeling naar zorg en gezondheid. En de zorg is naast een maatschappelijke voorziening ook een economische

pijler en een bron van innovatie. Om ruimte te bieden aan deze bedrijvigheid zijn bedrijventerreinen gerevitaliseerd tot moderne, klimaatneutrale en goed bereikbare terreinen, waarbij bestaande ruimte beter is benut in plaats van nieuwe uitbreiding. De energietransitie is versneld doordat netcongestie is aangepakt via energyhubs, collectieve oplossingen en lokale opslag, aangevuld met nieuwe bronnen zoals geothermie voor warmte en waterstof voor industrie en logistiek. De uitbreiding van de Delta Rhine Corridor, de buisleidingenverbinding tussen Rotterdam en het Duitse achterland, versterkt daarbij de strategische en economische positie van de regio.

Strategische ligging

De regio benut hiervoor haar strategische ligging binnen Nederland en Europa. Zo wordt grensoverstijgend samengewerkt met Noordrijn-Westfalen op arbeidsmarkt, onderwijs, kennis en energie, waarbij verschillen in regelgeving en energievoorziening zijn overbrugd en een gelijk speelveld is ontstaan. Venlo is uitgegroeid tot een hoogwaardige logistieke hub en poort naar het Duitse achterland. Het grootste aaneengesloten grensoverschrijdende tuinbouwgebied van West-Europa draagt bij aan de nationale voedselzekerheid en aan de verduurzaming van de landbouw. De ontwikkeling van Noord-Limburg en Brainport is in samenhang opgepakt, waarbij de regio een deel van de groei en woonvraag opvangt en evenwichtige rijksinvesteringen voorkomen dat groei in de ene regio ten koste gaat van de andere, ook in samenwerking met de regio Arnhem-Nijmegen op wonen en arbeidsmarkt.

2.4 Opgaven

Door de huidige situatie en het toekomstperspectief naast elkaar te leggen, komen we tot vier opgaven. Samen vormen ze de route naar de gezamenlijke visie van het Rijk en de regio voor 2045:

- **Vitale dorpen en wijken: gemeenschapskracht als fundament**. De sterke gemeenschapszin benutten om de leefbaarheid en voorzieningen in de kernen op peil te houden, ondanks vergrijzing, eenzaamheid en afnemend draagvlak.
- **Talent en arbeidsmarkt in balans.** Talent binden, behouden en aantrekken, en vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in evenwicht brengen, met aandacht voor wonen en leefbaarheid.
- **Schakelregio: van volume naar waarde.** De sterke logistieke en agrofoodpositie doorontwikkelen naar meer productiviteit, kennisbanen en innovatie.
- **Landelijk gebied opnieuw in balans.** Het natuurlijk systeem van water, bodem en natuur herstellen en de landbouw toekomstbestendig maken.

CONCEPT

2.5.1 Vitale dorpen en wijken, gemeenschapskracht als fundament

Deze opgave streeft leefbare kernen na waarin inwoners van alle leeftijden gezond en in verbinding met elkaar kunnen leven. Het gaat om het op peil houden van voorzieningen in dorpen en wijken, passend wonen voor zowel jongeren als ouderen en zorg dichtbij. Mobiliteit is daarbij een randvoorwaarde, met aandacht voor het openbaar vervoer in de kleine kernen en aan de westkant om vervoersarmoede te voorkomen. Sociaal richt de opgave zich op gezondheid, het tegengaan van eenzaamheid en het versterken van bestaanszekerheid, waarbij de sterke gemeenschapskracht wordt benut om ook mensen te bereiken die nu buiten de boot vallen. Op het gebied van veiligheid wordt ingezet op het tegengaan en voorkomen van ondermijning.

Landelijke opgaven rond wonen, zorg en bestaanszekerheid werken hier direct door in de regio. Aansluiting met het Rijk zou via het Gemeenschapsfonds van BZK en Bereikbaarheid op Peil kunnen, waarmee behoud en versterking van basisvoorzieningen in dorpen en wijken mogelijk worden gemaakt en functies zoals school, zorg en cultuur kunnen worden gecombineerd.

2.5.2 Talent en arbeidsmarkt in balans

Deze opgave richt zich op voldoende en passend opgeleide mensen voor nu en in de toekomst. Het gaat om een leven lang leren, het binden en terughalen van talent en het verbreden van het opleidingsaanbod. Omdat de economie leunt op internationale werknemers, is het nodig om te zorgen voor passende huisvesting voor arbeidsmigranten, mogelijkheden voor integratie te creëren en aandacht te hebben voor eerlijk en veilig werken. Zo wordt de krapte op de arbeidsmarkt aangepakt op een manier die de leefbaarheid en bestaanszekerheid versterkt in plaats van onder druk zet.

Landelijke opgaven rond arbeidsmarkt en migratie werken hier sterk door. Aansluiting met het Rijk kan via het verbeteren van het regionale verdienvermogen, het Routeplan bereikbaarheid voor de verbindingen tussen wonen, onderwijs en werk en de gezamenlijke Taskforce die vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en de bijbehorende woonopgave koppelt. De aangekondigde Wet internationalisering in balans werkt door in de regio, omdat die de instroom van internationale studenten en werknemers raakt waar de regio juist van afhankelijk is. Grensoverstijgend gaat het om een gezamenlijke arbeidsmarkt en internationale diploma erkenning met Duitsland.

2.5.3 Schakelregio, van volume naar waarde

Deze opgave gaat over de omslag naar zowel een hogere arbeidsproductiviteit als een kennisintensievere- en duurzamere economie. Centraal staat de schaalsprong van Venlo, met wonen, voorzieningen en knooppunten in samenhang. Inhoudelijk bouwt de regio voort op tuinbouw, de eiwittransitie en de ontwikkelingen op de Brightlands Campus Greenport (de logistiek en maakindustrie zijn nauw verbonden met agrofood). De verbinding met Brainport en het Ruhrgebied wordt versterkt. Goede verbindingen zijn hiervoor voorwaardelijk, via de Maaslijn, de A67 en de as Venlo-Düsseldorf. Daarnaast horen bedrijfshuisvesting en de revitalisering van bedrijventerreinen erbij, net als de

doorontwikkeling van de maakindustrie, duurzame logistiek en de vrijetijdseconomie en zorg als economische pijlers.

Landelijke opgaven rond verstedelijking, economie en bereikbaarheid komen hier samen. Aansluiting met het Rijk kan via de Nota Ruimte, de VISTA-strategie voor de ruimtelijke ontwikkeling en via NOVEX De Peel voor de gebiedsgerichte samenwerking.

2.5.4 Landelijk gebied opnieuw in balans

Deze opgave richt zich op een landelijk gebied waarin water, bodem en natuur weer in balans zijn en de landbouw toekomstbestendig is. Het gaat om de landbouwtransitie met nieuwe verdienmodellen, waarbij water en bodem sturend zijn in de ruimtelijke keuzes. Ook aan de energietransitie wordt aandacht besteed. Netcongestie wordt aangepakt en de kansen van Delta Rhine Corridor worden benut. Bovendien wordt verkend of geothermie in toenemende mate een onderdeel van de energievoorziening kan worden, als alternatief voor aardgas. Wonen krijgt vorm via verdichting en hergebruik van erven, binnen een context van toenemende ruimtedruk door woningbehoefte vanuit Brainport en Nijmegen en door ruimtevragende defensiefuncties zoals de Bestkazerne en mogelijk vliegbasis De Peel.

Landelijke opgaven rond klimaat, energie, stikstof en het landelijk gebied werken hier het meest direct door. Aansluiting met het Rijk vraagt om gebiedsgericht maatwerk rond stikstof, water, circulariteit en energie en om afstemming met nationale programma's (o.a. Nationaal Programma Landbouwbodems en Novex de Peel). Omdat water, natuur en infrastructuur niet bij de grens ophouden, wordt samengewerkt met Duitsland. Bijvoorbeeld rondom het opwekken van energie.

CONCEPT

3. Huidige inzet en handelingsperspectief

Dit hoofdstuk beschrijft welke inzet al loopt op de opgaven en waar aanvullende inzet en samenwerking met het Rijk nodig zijn. Het vormt de opzet voor de uitvoeringsagenda.

3.1 Voortbouwen op wat loopt

De regio bouwt voort op bewezen resultaten uit de Regio Deals, zoals Brightlands Campus Greenport Venlo, Welzijn op Recept, het WIN-punt voor arbeidsmigranten en de inwonerzorgcoöperatie. De integrale veiligheidsaanpak via ACT! is een werkende structuur die behouden en structureel geborgd moet worden. Deze resultaten vragen om continuïteit en financiering, zodat ze niet met het aflopen van tijdelijke programma's verdwijnen.

Verder lopen er trajecten die hierop voortbouwen: de Woondeal, het Ontwerpend Onderzoek voor het ruimtelijk spoor en de RES. Ook neemt de regio deel aan de provinciale gebiedsgerichte wijken- en dorpenaanpak, met Venlo (Vastenavondkamp-Blerick in Venlo en Reuver/Offenbeek in Beesel als Noord-Limburgse gebieden) als het Noord-Limburgse gebied, en sluit zij aan bij rijks- en provinciale programma's zoals NOVEX De Peel en de ruimtelijke strategie via de Nota Ruimte en de VISTA-strategie.

Wijken- en dorpenaanpak - dorpendeal
De propositie Sociaal en Veerkrachtig Limburg bundelt de inzet van gemeenten, BZK, provincie, woningcorporaties, zorgverzekeraars, onderwijs- en kennisinstellingen, GGD'en, welzijnsorganisaties en politie. In acht Limburgse wijken en dorpen wordt langdurig, integraal gewerkt aan het verkleinen van gezondheidsverschillen, het vergroten van kansengelijkheid en het versterken van de sociale basis. Voor Noord-Limburg maken Vastenavondkamp in Venlo en Reuver/Offenbeek in Beesel deel uit van de aanpak. De aanpak sluit rechtstreeks aan bij de NPVR-doelstelling Vitale dorpen en wijken: gemeenschapskracht als fundament. Zij laat bovendien zien hoe sociale, fysieke en veiligheidsopgaven gebiedsgericht kunnen worden verbonden en hoe stad én dorp onderdeel kunnen zijn van één lerende aanpak. De Limburgse samenwerking is nadrukkelijk gericht op een langjarige aanpak van minstens een generatie.

3.2 Extra inzet: belemmeringen wegnemen om vervolgens het systeem te veranderen

Om de beleids- en investeringslogica goed aan te laten sluiten bij regio's met een lagere bevolkingsdichtheid en grotere afstanden, zijn wijzigingen nodig. Het betreft meer ruimte om bekostiging voor voorzieningen te krijgen die nu op aantallen is gebaseerd. Zo sluiten de normen voor de bekostiging van scholen niet aan op de schaal in de regio.

Het wijzigen van de beleids- en investeringslogica en de wet- en regelgeving die daarvoor nodig is, is complex en vraagt om veel tijd. Vaak is er eerst aanvullend onderzoek nodig. Noord-Limburg kan waar landelijke wet- en regelgeving belemmerend werkt, samen met het Rijk verkennen wat in de regio zou

kunnen werken. Bijvoorbeeld met BZK als betrokken partner experimenten mogelijk maken. Te denken valt aan financiering over domeinen heen mogelijk maken, vergunningen tijdelijk sneller verlenen en de investeringsvormen passender maken. Waar Europese regels knellen, kunnen het Rijk en de regio samen het gesprek aangaan in de Europese Unie of met buurlanden om ruimte te creëren voor experimenten. De ervaringen van de experimenten kunnen gebruikt worden om systeem, waaronder wet- en regelgeving, te veranderen zodat het passend is voor Noord-Limburg en regio's met vergelijkbare kenmerken.

In onderstaande tabel staat een niet uitputtend overzicht van concrete onderwerpen. Hierin willen de regio en het Rijk graag ruimte creëren. Hierin is onderscheid gemaakt tussen onderwerpen die vanuit Nederland verkend moeten worden en vraagstukken die over de grens heen gaan. Voor beide vraagstukken geldt dat gekeken moet worden welke belemmeringen binnen Nederland, Duitsland, overige buurlanden en eventueel vanuit de Europese Unie en de Euregio gelden.

Opgave	**Landelijk verkennen**	**Grensoverstijgend verkennen**
Vitale dorpen en wijken: gemeenschapskracht als fundament	Ontschotte financiering over domeinen heen (kleine scholen en voorzieningen waar landelijke normen knellen)	Ondermijning aanpakken met Duitse partners; zorg over de grens beter organiseren
Talent en arbeidsmarkt in balans	Passende huisvesting van internationale werknemers mogelijk maken (e.g. nieuwe woonvormen als flexwoningen en grootschalige huisvestiging); aanpassing Wet Internationalisering in balans	Internationale diploma erkenning; internationaal studeren toegankelijker maken; fiscale en sociale drempels verlagen om een evenwichtiger speelveld met Duitsland te creëren en grensarbeid eerlijker te maken
Schakelregio: van volume naar waarde	Energiehubs op bedrijventerreinen mogelijk maken; hulp bij het krijgen van patent op innovaties	Energienetwerk over de grens benutten; internationale bereikbaarheid versterken door o.a. de verbinding Venlo Düsseldorf; verbeterde en eerlijke samenwerking met het Ruhrgebied; blijven investeren in grensoverstijgend tuinbouwgebied
Landelijk gebied opnieuw in balans	Gebiedsgericht maatwerk rond stikstof spuitzones en zonering mogelijk maken; versnelde vergunningverlening; hulp bij het ontwikkelen van geothermie als duurzame warmtebron.	Water- en grensoverstijgende natuurverbinding met Duitsland mogelijk maken; mogelijkheden om de waterkwaliteit en -veiligheid van de Maas grensoverstijgend te verbeteren

CONCEPT

4. Organisatie

Het regioplan heeft een visie voor een periode van 20 jaar. Het vormt de basis voor uitvoeringsagenda's, welke doorlooptijden van enkele jaren hebben. In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de governance waarmee het regioplan tot stand is gekomen, de huidige governance. Vervolgens lichten we de gewenste governance voor de uitvoeringsagenda's toe.

4.1 Huidige governance

De huidige governance bestaat uit een werkorganisatie en besluitvormende overleggen. Regio en Rijk werken op dit moment naast elkaar: aan regiozijde via de Gemeenschappelijke Regeling en aan Rijkszijde via het eigen directeurenoverleg.

4.1.1 Structuur

Werkorganisatie

De werkorganisatie staat onder leiding van het regiobureau Regio Noord-Limburg en bestaat uit de volgende overleggen:

- Kernteamoverleg (KO): strategisch adviseurs en een gemeentesecretaris van het regiobureau Regio Noord-Limburg en een regioadviseur vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken. Vanuit het KO worden het coördinerend en het secretarissenoverleg voorbereid.
- Coördinerend overleg (CO): strategisch adviseurs van alle betrokken gemeenten.
- Secretarissenoverleg (SO): de gemeentesecretarissen van de betrokken gemeenten.

Besluitvormende overleggen

- Besluitvorming vindt op regionaal niveau plaats via het Dagelijks Bestuur (DB) en het Algemeen Bestuur (AB) van de Gemeenschappelijke Regeling Noord-Limburg.
- Op Rijksniveau vindt besluitvorming plaats in het Directeurenoverleg (DO), met de Rijksvertegenwoordiger voor de regio. In de huidige situatie is er geen gezamenlijk besluitvormend overleg van Rijk en regio.
- De provincie en waterschappen zijn op dit moment niet betrokken bij NPVR Noord-Limburg.

4.2.2 Cultuur

In de huidige situatie lopen de besluitvormingsprocessen van het Rijk en de regio nog langs elkaar. Hierdoor vindt besluitvorming doorgaans ad hoc plaats. Wel sluit een regioadviseur vanuit BZK aan in het KO, waar op een gelijkwaardige manier gesprekken worden gevoerd. Vanuit het KO kijken Rijk en regio samen hoe de besluitvormingsprocessen zo goed mogelijk op elkaar afgestemd kunnen worden om eigenaarschap en commitment te vergroten.

CONCEPT

4.2 Gewenste situatie

In de gewenste situatie bestaat er wel een besluitvormend overleg bestaande uit Rijk én de regio. Daarnaast is er een werkorganisatie en worden maatschappelijke partners betrokken als de opgave daarom vraagt.

4.2.1 Structuur

Werkorganisatie

De werkorganisatie staat onder leiding van het regiobureau Regio Noord-Limburg en bestaat uit de volgende overleggen:

- Kernteam NPVR Noord-Limburg: strategisch adviseurs en een gemeentesecretaris van het regiobureau Regio Noord-Limburg, een regioadviseur vanuit Binnenlandse Zaken en een adviseur van de provincie. Afhankelijk van de agenda kunnen de opgavetrekkers aansluiten. Ook kunnen adviseurs van de waterschappen als agendalid aansluiten.
- Opgavetafel: de trekkers van de vier opgaven en een strategisch adviseur.
- Secretarissenoverleg: de gemeentesecretarissen van de betrokken gemeenten, waarbij nog wordt besproken of ook het Rijk aansluit.
- Interregionaal overleg NPVR Limburg: strategisch adviseurs van de regio's Noord, Midden en Zuid, met een adviseur van de provincie. De waterschappen kunnen als agendalid aansluiten.

Besluitvormende overleggen

- Besluitvorming vindt plaats in een integraal BO Rijk-regio (BO-RR). Het BO-RR bestaat uit een DB-lid als bestuurlijke trekker van de Gemeenschappelijke Regeling Noord-Limburg, de Rijksvertegenwoordiger en een gedeputeerde van de provincie. De waterschappen kunnen als agendalid aansluiten.
- Voor gedragen- en legitieme besluitvorming is het belangrijk dat de besluitvorming op regionaal niveau inhoudelijk wordt voorbereid in het AB Regio Noord-Limburg, dat verantwoording aflegt aan de colleges en gemeenteraden. Op Rijksniveau wordt besluitvorming inhoudelijk voorbereid in het Directeurenoverleg Rijk (DO).

4.2.2 Cultuur

In de beschreven gewenste situatie voor de governance NPVR Noord-Limburg hebben verschillende organisaties een (besluitvormende) rol. Iedere organisatie heeft een eigen manier van werken en met elkaar omgaan. Voor een effectieve samenwerking zijn de structuur en cultuur allebei belangrijk. Daarom is het belangrijk om naast het inrichten van overleggen aandacht te besteden aan de relaties op

CONCEPT

persoonlijk vlak en de werkwijzen van de verschillende organisaties. Dit vormt de basis om gezamenlijk een NPVR Noord-Limburg cultuur te ontwikkelen.

CONCEPT